

biti nekakšen zametek balkanske – ne pa zgolj slovanske federacije. Albanci s Kosova, ki so z ustavo leta 1974 dobili svojo prvo pokrajinsko ustavo, svojo vlado in pravico do uporabe lastnega jezika, so po zaslugi poudarjene nacionalne evforije prišli v Jugoslaviji v kulturni geto. Razreševanje kosovskega problema terja – po Horvatu – upoštevanje štirih imperativov; to so: politična samoopredelitev Albancev, nacionalnokulturna integracija v Jugoslavijo, gospodarski razvoj in kontrola demografske ekspanzije.

Nepoučenost in zaostalost generirata – po besedah pisca – kompleks inferiornosti, ta pa se kompenzira z etničnim šovinizmom. Avtor meni, da jugoslovanska integracija Albancev ne izključuje, pač pa predpostavlja odpiranje k Albaniji.

Branko Horvat ob vprašanju politične opredelitve Albancev trdi, da v Jugoslaviji, kakršna je nastala po avnojskih sklepih, odcepitev ni možna. Zavrača tudi načelo konfederacije, češ da bi to pomenilo, da vsaka od sestavnih držav konfederacije vztraja pri nekem svojem zgodovinsko pridobljenem ozemlju. Tako bi npr. Srbija vztrajala, da ostane Kosovo integralni del srbske države. Če se pa Jugoslavija razvija kot federacija, utegne priti čas, ko bi za Kosovo v taki federaciji dozorela opcija, da pokrajina postane republika.

Pisec posebej zavzeto razglablja o vprašanju, kam naj prištevamo Albance: ali so »naši« ali pa so »tujki«. Vse dotlej, dokler bo Jugoslavija pojmovana zgolj kot država južnih Slovanov, vsi drugi narodi pa so narodne manjšine, bodo te manjšine, se pravi Albanci vred, naši »tujki«. Tako pojmovanje je – po sodbi pisca – eden od vzrokov za nastanek kosovske krize. Če Albanci niso »naši«, potem ne morejo imeti republike, potem so prišleki, ki uživajo le gostoljubnost v tuji državi. Če pa so »naši«, potem sodijo v zgodovino Jugoslavije, njihov jezik ima isti tretman kot vsi drugi, v Jugoslaviji so svoji na svojem, torej ne kot gostje.

Če pa Albanci niso »naši«, razglablja dalje avtor, potem se utegnejo obrniti k »svojim«. Potem se odpira tudi vprašanje odcepitve. Potem ni rešitve albanskega vprašanja. Če pa so Albanci »naši«, tedaj Jugoslavija ni samo država južnih Slovanov, temveč začetna oblika balkanske federacije.

Branko Horvat prihaja na temelju takega razmišljanja do sklepa, da utegne Kosovo v perspektivi postati sedma republika v federativni Jugoslaviji. V isti sapi ugotav-

lja, kako sta v Jugoslaviji dejansko nevarna samo dva nacionalizma – hrvaški in srbski.

Pisec je zlasti ostro dregnil v sršenje gnezdo velikosrbskega hegemonizma s tem, ko je izenačil pomen srbske vstaje s pomenom Prizrenske lige, ki je označila začetek albanskega narodnega prebujanja. Srbska vstaja – pravi Horvat – je zgodovinska prelomnica, Prizrenska liga, ki jo je Tucović izenačil s srbsko vstajo, pa za sodobne srbske voditelje pomeni reakcionarno, nacionalistično zvijačo.

Podoben odziv je v srbskih šovinističnih krogih vzbudila pisčeva trditev, da pri bujanski konferenci ni šlo za separatizem in kontrarevolucijo, pač pa je bil to izraz patriotizma borcev za svobodo. Ali pa trditev, da Srbija nima pravice do prisvajanja Kosova, Kosovo je del Jugoslavije, in s tem postane problem rešljiv. Pisec je v prilogi objavil tudi vse razprave, ki jih je imel ob izidu knjige – pa tudi vse napade nanj. Naj kot za vzorec in kot dokaz ravnih politične kulture, ki je zrastle na tleh mitingov »resnice«, navedemo samo en primer – anonimno pismo avtorju: »Ti si sovražnik št. 1 naše domovine. Ker pišeš, da bo Kosovo republika, boš tudi ti izdajalec naših narodov. Boš ubit, najsi bo na fakulteti, v stanovanju ali na ulici...«. Vsak komentar je odveč.

Drago Košmrlj

BOGOMIL FERFILA

Ekonomija in politika družbene lastnine

(Izd. Privredni pregled, Beograd 1989, str. 264)

Knjiga dr. Bogomila Ferfile »Ekonomija in politika družbene lastnine« vsebuje nekaj medsebojno povezanih delov, ki v metodološkem in logičnem smislu tvorijo celoto.

Prvi del je namenjen teoretsko-metodološkim okvirom proučevanja ekonomskega in političnega sistema družbene lastnine in je podlaga cele knjige. V njem je avtor razgrnil spoznavno-teoretske temelje in izhodišča za

proučevanje družbene lastnine, ki jih vidi v gospodarskem in političnem sistemskem krogu, »ureditvi«. V tem okviru uporablja teorijo sistemov (sistemov nasploh, posebej pa ekonomskega in političnega) kot sredstvo za redukcijo zelo obsežne ekonomske in empirične stvarnosti, iz katere je mogoče izpeljati in z njo soočiti temeljne ekonomske in politične kategorije, kakor tudi kategorije lastnine in družbene lastnine.

V drugem delu knjige z naslovom »Socialistična zgodovinska gospodstva političnega nad ekonomskim« gre za aplikacijo teoretsko-metodološkega modela, ki ga je avtor razvil v prvem delu in izhaja iz socialistične, posebej jugoslovanske resničnosti. V tem delu odkrivamo dialektična prepletanja ekonomskega in političnega dejavnika in hegemonijo politike oziroma partije nad gospodarstvom in nad vsemi drugimi področji jugoslovanske družbe v povojnem socialističnem razvoju. Gre za analizo vseh stopenj oziroma poglobitih prelomnic našega gospodarskega in politično-partijskega razvoja, kakor tudi za prikaz involutivnih teženj k vse bolj zaostreni krizi.

Tretji del knjige je posebej namenjen problematiki in stanju na področju družbene lastnine. Tudi njegov naslov se glasi »Empirična ureditev gospodarskega in političnega sistema družbene lastnine.« Osrednje mesto v tem delu knjige zavzemajo razglabljanja o ekonomiji in politiki družbenolastninskega prilaščanja, tj. delitve. Prilaščanje družbenega produkta oziroma dohodka se dogaja na dva načina. Po eni strani se prilaščanje dogaja na podlagi še vedno veljavnih ustavnopostojnih odločitev iz sedemdesetih let (ustavna določila in zakonodaja zakona o združenem delu so uporabljena za podlago). Po drugi strani se prilaščanje dogaja na podlagi logike ekonomskega in političnega razvoja prek normativnih postavk Ustave in Zakona o združenem delu – in sicer v dejanskih odnosih in procesih, v interesih gospodarskih in političnih subjektov, kakor se izražajo v praksi in empiriji. Oba elementa in vidika, predvsem pa drugi, empirični in realni, sta predmet analize dr. Ferfile.

In končno, v četrtem delu knjige, ki nosi naslov »Dosežki in problemi ekonomske in pravne teorije družbene lastnine«, se dr. Ferfila zadržuje najprej pri dveh vodilnih teoretskih konceptih družbene lastnine pri nas: pri politično še do nedavno podpirani

nelastninski konceptiji in pri teoriji, ki jo zagovarja znanost – namreč lastninsko konceptijo. Potem opozarja na vprašanje pravne nadgradnje teh lastninskih konceptij in končuje s pomembno razlago kritično-teoretskega koncepta družbene lastnine in z glavnimi elementi te paradigme, ki jo tudi sam zagovarja.

V celoti gledano sodi delo dr. Ferfile v zvrst interdisciplinarnih raziskav. V njem se je avtor dovolj uspešno preizkusil v pionirskem podvigu, kakršnih je malo v naši literaturi. Gre namreč za to, da na podlagi teoretske in empirične analize pravne, politične, ekonomske, socialne in deloma filozofske (pri epistemoloških problemih) vsebine družbene lastnine utemeljuje njen pomen v modelu samoupravne gospodarske prakse. Gre pa tudi za to, da dokaže nedvoumno prevlado politične volje, interesov in struktur nad vsem drugim, kar se konstituira v biti družbene lastnine. Odtod so možni različni sklepi, med drugim tudi, da je družbena in ekonomska kriza, v kateri je jugoslovanska družba, politično in ekonomsko, v veliki meri posledica krize v konceptualizaciji in delovanju družbene lastnine, ki prizadeva mnoge druge segmente in podsysteme vsega družbenega in gospodarskega sistema SFRJ.

Ivan Maksimović

BRANIMIR JANKOVIĆ

Diplomacija – sodobni sistem

(Diplomatija – savremeni sistem, Beograd, Naučna knjiga 1989, str. 225)

Jugoslovanska bibliografija o diplomaciji je izredno skromna, naj gre za znanstvena in strokovna dela ali pa memoaristiko. Temeljna znanstvena dela so pravzaprav monografske študije o posameznih področjih diplomacije: Bartoš M., *Le statut des missions spéciales de la diplomatie ad hoc* (1963); Pindić D., *Stalne misije pri Ujedinjenim nacijama* (1969) in *Specijalne misije* (1985); Mitić M.,